

PhDr. Holonič Ján, PhD, MBA, LL.M.

odborný asistent

katedra sociálnej práce

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského

Bratislava, Slovensko

holonic@fedu.uniba.sk

SOCIÁLNE SLUŽBY PRE SENIOROV

Poskytovanie sociálnych služieb v regiónoch Slovenska. Priez poskytováním sociálnych služieb s pohľadom na formu a druh sociálnej služby.

V rámci príspevku sa zameriavame na poskytovanie a potreby sociálnych služieb v regiónoch Slovenska. Každý človek, má na základe ľudských práv na dôstojný život. Aj Slovenská republika sa hlási k tomuto odkazu na základe humanistického a demokratického princípu. V Ústave Slovenskej Republiky sú v oddieli 2 zadané základné ľudské práva s slobody každého človeka, bez rozdielu. Napríklad v článku 19 sa jasne definuje: „(1) Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“ (Ústava SR)

Na základe tohto vyjadrenia vychádzame, že každý občan má zaručenú ochranu ľudskej dôstojnosti, počas nepriaznivej životnej situácie, kedy sa stal odkázaným na pomoc inej fyzickej osoby a na sociálnu službu. Preto aj táto monografia pojednáva o období jesene života človeka, kedy človek častokrát vyhľadáva odbornú pomoc a ocitá sa v sociálnej záchrannéj sieti. Túto dôstojnosť ľudskej osoby sa štát snaží zachovať svojimi nástrojmi, jedným z týchto nástrojov sú sociálne služby. V platnom zákone o sociálnych službách sa v paragrafe 2 vymedzujú sociálne služby:

(1) Sociálna služba je odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na a) prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity, b) zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti, c) zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby, d) riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny, e) prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny, f) zabezpečenie starostlivosti o dieťa z dôvodu situácie v rodine, ktorá vyžaduje pomoc pri starostlivosti o dieťa.

(2) Nepriaznivá sociálna situácia podľa tohto zákona je ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy a) z dôvodu, že nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb, b) pre svoje životné návyky, spôsob života, závislosť od návykových látok alebo návykových škodlivých činností, c) pre ohrozenie jej vývoja z dôvodu jej zdravotného postihnutia, ak ide o dieťa do siedmich rokov veku, d) pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav, e) z

dôvodu, že dovŕšila vek potrebný na nárok na starobný dôchodok podľa osobitného predpisu¹⁾ (ďalej len „dôchodkový vek“), f) pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, g) pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb, alebo h) pre zotrúvanie v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby, i) z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania.“ (448/2008, Zákon o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov).

Starnutie a staroba sú neodmysliteľnou a fyziologickou súčasťou života každého človeka. V dôsledku širokého spektra zmien klesá v období staroby telesná výkonnosť a nastupuje celý rad chronických ochorení, rozvíja sa mnoho funkčných porúch, ktoré vedú k obmedzeniu alebo strate schopnosti vykonávať bežné aktivity denného života. Vznikajú mnohopočetné komplikácie ochorení a zo seniorov sa tak stávajú geriatrickí pacienti odkázaní na pomoc zdravotníckych pracovníkov. Integrácia bazálnej stimulácie do geriatrickej starostlivosti, znamená zapojiť klienta akokoľvek ťažko postihnutého späť do života a zabezpečiť mu tak maximálnu možnú úroveň kvality života. Bazálna stimulácia je koncept, ktorý sa zameriava na všetky oblasti ľudských potrieb. U geriatrického pacienta umožňuje čo najdlhšie zachovať jeho sebestačnosť a tým zvýšiť kvalitu jeho života. Bazálna stimulácia je moderný prvok ošetrovateľstva, ktorý umožňuje skvalitnenie ošetrovateľskej starostlivosti a zvýšenie kvality života geriatrických pacientov. Prostredníctvom rôznych prednášok, seminárov a kurzov je nutné zvýšiť vedomosti a schopnosti sestier v oblasti bazálnej stimulácie. V posledných rokoch sa zvyšuje záujem o problematiku sociálnej práce, ktorý je podmienený dlhmi voči teoretickému a najmä praktickému riešeniu uvedenej problematiky v krajinách na celom svete. Demografické údaje sú ako zdvihnutý prst voči pomerne pasívnemu pohľadu na problematiku starnutia civilizácie. Už aj štáty Európskej únie prichádzajú na to, že zabehnuté a konzervatívne metódy riešenia sociálnych problémov sú a budú nedostatočné. Kľúčovým pojmom je sociálne prostredie ako základ adaptácie seniora pre život v spoločnosti. Zdôraznená je problematika prípravy na starobu z dlhodobého, strednodobého a krátkodobého hľadiska a s tým súvisiace hodnotenie postavenia seniora v spoločnosti, s dopadom na kvalitu jeho života. Pri zhodnocovaní pojmu sociálne prostredie sme prišli cez komparáciu domácej a

inštitucionálnej starostlivosti k aktivitám seniorov v domácom prostredí. Práve aktivity seniorov v domácom prostredí sú základným bodom tejto práce a chcú byť príspevkom pri zhodnocovaní pojmov sociálnej práce, ako komplexného obrazu postavenia a riešenia stavu seniora v spoločnosti. Nevyhnutným pri riešení problémov seniora v každom sociálnom prostredí je sociálny pracovník, ktorý je často aktívnym faktorom ovplyvnenia života seniora pri jeho komplikovanej komunikácii s okolím.

Proces starnutia so sebou prináša určité následky, ktoré ovplyvňujú situáciu seniorov a obyvateľstva vôbec. Starnutie so sebou prináša zvýšený počet seniorov s chronickými chorobami, ktorí sú odkázaní na dlhodobú starostlivosť a pomoc. Približne 80 % seniorov má aspoň jednu chronickú chorobu a približne polovica seniorov nie je schopná uskutočňovať svoje každodenné aktivity a činnosti. Rizikový faktor potreby starostlivosti je vek a stupeň neschopnosti. Základom starostlivosti sú zariadenia sociálnych služieb pre seniorov.

Pre osoby, ktoré stratili alebo nezískali nikdy potrebnú funkčnú kapacitu k sebestačnosti, je potrebná dlhodobá starostlivosť, ktorá pozostáva zo zdravotnej a osobnej starostlivosti a zo sociálnych služieb, ktoré sú poskytované. Dlhodobá starostlivosť nie je záležitosťou iba medicíny a väčšina týchto služieb nie je poskytovaná odborníkmi, ale okolím, čo sa označuje ako neformálna starostlivosť. Základným stavebným kameňom dlhodobej starostlivosti je a zostane neformálna starostlivosť.

Funkčnosť predstavuje schopnosť vykonávať základné denné činnosti, ako jedenie, umývanie, kúpanie, obliekanie, použitie toalety a pod., a iné zložitejšie inštrumentálne činnosti, ako je varenie, narábanie s

peniazmi, udržiavanie hygieny v byte, užívanie liekov a pod. Na vykonávanie bežného denného režimu potrebuje asi 15 % seniorov pomoc inej osoby. Pri dlhodobej starostlivosti o seniorov nevieme určiť, kedy sa začína a kedy sa končí, ak vôbec končí. Začína sa býva často v nemocnici, ale nie je ľahké určiť, kedy sa končí akútna starostlivosť a kedy sa začína dlhodobá starostlivosť.

Ideálnym a optimálnym miestom pre život seniorov pokladáme ich byt a rodinu, kde doteraz žili. S narastajúcim vekom sa zvyšuje aj riziko inštitucionálnej starostlivosti. U klientov žijúcich v zariadeniach sociálnych služieb pre seniorov sa v porovnaní s rovnako starými žijúcimi v komunite zisťuje vyšší výskyt chronických okolností, ako je neschopnosť, demencia, inkontinencia, močová infekcia a pod.

Medzi hlavné zámery z pohľadu dlhodobej starostlivosti o seniorov vo vzťahu k sebestačnosti patrí:

- Udržať človeka aktívneho v sociálnom živote tak dlho, ako je to možné. Osobám, ktoré už nie sú zamestnané a ich zdravotný stav im to dovoľí, by bolo dobré ponúkať aktivity, v ktorých môžu uplatniť svoje skúsenosti a vedomosti.

- Dôležitou okolnosťou je schopnosť viesť nezávislý život tak dlho, ako je to možné. Sem patria intervencie v typoch správania na individuálnej i skupinovej báze formou fyzického mentálneho tréningu bojom proti takým rizikovým faktorom, akým je alkohol, fajčenie, stres, nezdravá výživa, a pod.

- Treba rozhodnejšie bojovať proti negatívnemu modelu seniora ako nepotrebného zbytočného vzdelávaním verejnosti k pozitívnym predstavám o starnutí. (Litomerický, 2002; Holonič, 2018)).

Zoznam použitej literatúry

1. Zákon o sociálnych služieb č. 448/2008 z.z. NRSR
2. Zákon o kompenzáciách ĽZP 447/2008 z.z. NRSR
3. HOLONIČ, Ján: TOV „RiK –U“ 88000, m. Uzhhorod, ul Gagarina 36, Ukrajina, 2018 ISBN 978-617-7404-87-2